

לקוטי שיחות
PROJECT
LIKKUTEI
SICHOS

טור ליקוט

הרב מנחם מענדל רייצס

חלק טז | פורים | שיחה ב'

לא פעם ולא פעמיים הקדיש הרבי מדבריו לדון בתופעת ה'ישנים'. הכוונה היא לאותם חסידים שישבו בהתוועדות השבתית ב-770, שהיתה נמשכת שעות ארוכות, ומה לעשות – בשלב מסויים לא הצליחו להחזיק את עיניהם פתוחות...

ממרחק של זמן ומקום, עלינו לדון אותם לכף זכות, ו'אל תדין את חבירך עד שתגיע למקומו', אולם הרבי – בשעת מעשה - ראה בתופעה זו ביטוי של חוסר איכפתיות, ודיבר על כך בכמה הזדמנויות, בסגנונות שונים. בהתוועדות של פורים תשד"מ, הזכיר הרבי בהקשר זה את המסופר במדרש 'אסתר רבה' (פ"א, ח):

"רבי עקיבא היה יושב ודורש, ונתנמנמו התלמידים". רצה רבי עקיבא לעוררם, ואמר דבר תורה 'פורימי': "מה זכתה אסתר למלוך על שבע ועשרים ומאה מדינה? אלא כך אמר הקב"ה: תבוא אסתר, בתה של שרה שחייתה שבע ועשרים ומאה שנה, ותמלוך על שבע ועשרים ומאה מדינה".

מדוע מספר המדרש בגנותם של תלמידי רבי עקיבא? הסביר הרבי, שהמטרה בכך היא לעודד את הדורות הבאים: כשרב דורש ורואה את תלמידיו מתנמנמים – לא צריך 'לקחת ללב', כי כבר היה לעולמים. אפילו תלמידי רבי עקיבא נרדמו! (והרבי סיים את הנושא באירוניה: 'אבל למה צריך 'להדר' בזה, ועד למהדרין מן המהדרין?!...').

*

למרבה הפלא, השיחה השבועית - ב'לקוטי שיחות' חלק טז שיחה ב' לפורים – מדברת דוקא במעלת השינה, כי פורים הוא יום יוצא-דופן שהשינה בו נחשבת לדבר גדול.

וכך מתאר הרמב"ם את סעודת פורים (הלכות מגילה פ"ב הט"ו): "כיצד חובת סעודה זו, שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו, ושותה יין עד שישתכר וירדם בשכרותו".

מפרשי הרמב"ם מציינים את מקורו במאמר רבא (מגילה ז, ב): "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי"; הרמב"ם למד, שהאדם צריך לשתות יין עד שיגיע לשכרות ותרדמה, וכשישנים עמוק – נמצאים בוודאי במצב של 'לא ידע'.

אך לכאורה, יהודי נדרש תמיד להתנהגות רצינית, שקולה ומחושבת. אפילו בעת שמחת יום-טוב, יש לשמור על צלילות הדעת, וכדברי הרמב"ם הברורים (הלכות שביתת יו"ט פ"ו ה"כ): "כְּשֶׁאָדָם אוֹכֵל וְשׂוֹתֶה וְשִׁמְח בְּרִגְלָהּ, לֹא יִמְשֶׁךְ בֵּינָהּ וּבִשְׁחוֹק וְקִלּוֹת רֹאשׁ, וַיֹּאמֶר שְׁכָל מִי שִׁיּוֹסִיף בְּזֶה יִרְבֶּה בְּמִצְוֹת שְׂמֵחָה, שֶׁהַשְּׂכָרוֹת וְהַשְּׁחוֹק הֵרַבָּה וְקִלּוֹת הָרֹאשׁ אֵינָה שְׂמֵחָה אֲלֵא הוֹלְלוֹת וְסִכְלוֹת";

אז איך מסבירים את המצוה להשתדל ולהגיע ל"לא ידע" – הייתכן?!

וכיצד הפכה השינה – שהיא אמנם צורך חיוני של הגוף, אבל וודאי לא ערך חשוב ונעלה בזכות עצמו, ואדרבה – לחובה ומצוה?!

*

הבאנו שני ציטוטים מהרמב"ם שלכאורה אינם מתיישבים יחד – ויבוא הציטוט השלישי וישפוך אור על הסוגיה.

בתחילת ספרו (הל' יסוה"ת פ"ח ה"ב) מדבר הרמב"ם על התגלות הנבואה לנביאים, והוא מתאר זאת כך: "אין רואין מראיה הנבואה אלא בחלום בחזיון לילה, או ביום אחר שתפל עליהן תרדמה. וכלן כשמתנבאים איברייהן מזדעזעין וכח הגוף כשל ועשתונותיהם מתטרפות".

כאן מתברר לנו שקיימת מעלה בשינה ותרדמה, ולכן התגלות הנבואה היא דוקא כשהנביא ישן ו'מטושטש'. כי, כדי שהאדם יוכל לקבל ולקלוט בתוכו התגלות גבוהה ויוצאת מהטבע, הוא אינו יכול להישאר על עמדו, להישאר במסגרת מציאותו הטבעית, המוגבלת והמצומצמת; עליו לבטל את חושיו וכוחותיו, 'לצאת' מהם. לכן התגלות הנבואה נקלטת בנביא רק כאשר הוא הוא ישן, וההתגלות העליונה אף מוסיפה ומבטלת את עשתונותיו וכחות גופו.

כך היה גם במתן תורה: כאשר גילה הקב"ה את חכמתו האין-סופית לנבראים, הם לא יכלו לקבל זאת בתוך מציאותם המצומצמת, ועל כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה "פרחה נשמתן" (שבת פח, ב).

וזהו ההסבר להתנהגות החריגה הנדרשת דוקא בפורים, כי בזמן נס פורים הייתה השלמות והגמר של קבלת התורה, כדברי הגמרא (שבת פח, א) על הפסוק (אסתר ט, כז) 'קיימו וקבלו היהודים': 'קיימו מה שקיבלו כבר' – אז קיבלו ישראל על עצמם את התורה מחדש, ומתוך אהבה ושמחה (לא כמו במתן תורה המקורי, שבו 'כפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית');

ו'הימים האלה נזכרים ונעשים' בכל שנה מחדש, ולכן העיקר של פורים הוא השמחה והמשתה עד לאיבוד החושים, 'עד דלא ידע' – לצאת מה'ציור' הרגיל ולבטל את הדעת וההשגה, וכך מקבלים מחדש את תורתו של הקב"ה האין-סופית.

רעיון זה הוא ה'נקודה' של השיחה, וכמובן קיימים בשיחה כמה וכמה פרטים והסתעפויות שלא נוכל להאריך בהם כאן; ונזכיר רק בקיצור את החידוש שבשיחה לגבי גדר המצוות של 'משלוח מנות' ו'מתנות

לאביונים' – שעיקרן של המצוות הללו הוא (לא החסד והנדיבות, אלא) **השמחה**, כמו ה'משתה', ובעצם גם בשתייהן יש תנועה של 'עד דלא ידע' (למרות שבפועל ממש אי אפשר לקיים 'משלוח מנות' תוך כדי שינה...), כך שלסיכום יש לנו **'שלישיית מצוות' מחוברות** שהנקודה שלהן היא אחת.

[חידוש זה מיוסד על דברי הרמב"ם בסוף הלכות מגילה, ובשיחה מתבארים לפי יסוד זה כמה דיוקים בלשונו הזהב (עיבוד קצר נמצא בספר 'פניני מנחם' חלק ב ע' סא-סב).

וחשוב לציין – לטובת מי שרוצה לחזור על הדברים בפני קהל תורני – שבשנים האחרונות התפרסמו בדברי הרמב"ם שינויי נוסחאות, ויש דיוקים בשיחה שמתאימים רק לפי גירסא מסויימת (כמו הדיוק שבהערה 41)].
